

Geluidloos

Als boekenmens is er vrij weinig dat boeken verkeerd kunnen doen in mijn ogen. Maar er is één boek waar ik de kriebels van krijg. En dat is The Neverending Story of Het Oneindige Verhaal. Daar zit een terugkerende zin waar alle nieuwsgierigen op de wereld spontaan een jeukende huiduitslag van krijgen. Dit is de zin: Maar dat is een ander verhaal, dat op een ander moment verteld moet worden. Wat?! Waarom niet nu, waarom niet hier? Wat houd je tegen? Ik heb het boek als boekenmens natuurlijk wel uitgelezen, maar daarna sacherijnig naast me neergelegd. Om vervolgens iedere keer dat mijn broertjes en zusjes in onze Zutphense arbeiderswoning de Neverending Story videoband tevoorschijn haalden (ze waren er dol op), de kamer uit te lopen. Een klein gebaar, maar toch een statement.

Het vreemde is dat ik, dat wat mij bij boeken tegen de borst stuit, juist omarm wanneer het om tentoonstellingen gaat. Exposities zijn in mijn beleving grote oneindige verhalen met een open begin, een open midden en een open einde. En om het helemaal spannend te maken wil ik vooraf zo min mogelijk weten zodat mijn zintuigen onbevangen en contextloos in geprek kunnen gaan met het werk. Net als hier, net als nu.

Toen ik hier voor het eerst binnenkwam begon ik als een toeschouwer. Dat is altijd zo. Ik zag de doeken. De klei, die ziel sprak tot mij. De kruidnagel kietelde mijn neus. De pinguïns van kleur ontroerden. Hierboven kwam ik in een ruimteschip terecht dat tegen de binnenkant van mijn hersenpan aan bonkte, zichzelf weg wilde stralen. En het kunstwerk achterin deed me denken aan de tijd, profeten en de tijd die we delen als toeschouwers. En het kunstwerk achter mij wilde tegen alle regels in mijn vingers aanraken. Moest echt tegen mijzelf zeggen: kijken, kijken en voelen zonder te voelen.

In eerste instantie bekeek ik vanuit de zijlijn ieder kunstwerk op zichzelf. Maar toen hoorde ik een pinguïn van kleur tegen een stuk klei zeggen dat hij een stuk van zijn ziel in haar herkende.

Ik sloeg mijn blik neer en liet mijn oog vallen op een kruidnagel die haar hechte gemeenschap had losgelaten en al rollend en tollend een reis maakte langs de zaalbewoners. Ze groette ze, ontweek ze, liet sporen achter in de klei, ging in gesprek, ontdekte ware kleuren om uiteindelijk vol en moe te eindigen op het kunstwerk achter mij. Waar ze de vormen volgde, een patroon probeerde te herkennen en hierin haar eigen reis herkende, of wilde herkennen. Zoals iedere migrant.

Hier waren wortels in gesprek en veilig als ik me voelde op dit knooppunt van werelden wilde ik mij erin mengen. Ik vroeg de takken of ze hun oorsprong mistten of dat hun nieuwe vorm, het nieuwe leven dat ze om zich heen hadden geslagen voldoende was? Hun antwoorden verschilden zoals zij van elkaar verschilden.

Ik vertelde de doeken over Marokkaanse dakterrassen waar prachtige stoffen zoals zij

lachten en dansten met de Europese noorderwind en de Afrikaanse zuiderstroom. De waltz, 3arfa en adumu gedicht in één ademteug.

Omdat alle werken mee wilden praten maakten we een grenzeloze kring zonder te bewegen. Ze vroegen me hoe ik ze kon verstaan en ik vertelde ze over mijn dochtertje die heel graag dino's nadeed door keihard te brullen, het liefst om half zeven 's ochtends wanneer de puberkinderen van de burens nog lagen te slapen. Ik legde uit dat we nu een spelletje maken van overtuigend geluidloos schreeuwen en dat ik door het lezen van haar (overwegend) stille mimiek hun nu ook kon verstaan. Ze moesten lachen. Stelden vragen. En ze vertelden mij waar en hoe zij waren geboren. Door wie ze waren gedroomd en gevoed. Ze nuanceerden dat ze bijna nooit uit één bron kwamen, dat ze vaak het product van meerdere stemmen, meerdere verhalen waren die in het hart van hun kunstenaar waren uitgekomen. Bij het woord product keken ze allemaal vies, de pinguïns nog het meest. We bleven hier even hangen. Totdat de samen-gemaakte-tekeningen met hun beelden smaken omdat ze wilden benoemen dat het werk nooit echt af was. Dat ze elkaar overdag, in het weekend onder toeziende ogen en 's nachts continue bevroegen, beïnvloedden, doorvroegen over wie ze waren of wilden zijn, betekenden of hadden betekend. Ze reflecteerden op de vraag waar alle foto's die er van ze werden gemaakt uiteindelijk belandden? Werden ze bewaard of getoond, vergeten of gepost? De stukken klei hielden zich stil en riepen toen geluidloos uit: foto's blinden je ziel! Wij zwegen, poseerden, stelden een laatste vraag, mijmerden na, hielden het einde open, namen afscheid.

Buiten stapte ik in sneeuw die nog moest komen. Het was stil in mijn hoofd, bijna alles was gezegd. Eén besef wilde niet rusten. Ik realiseerde me dat ieder kunstwerk wel duizend levens of meer kon leiden omdat het in ieder paar ogen iets anders kon betekenen. En geen van die levens was meer of minder echt dan de andere. Zelfs het leven dat de kunstenaar erin had geblazen niet. Het waren allemaal andere verhalen die in het moment tussen tentoonstelling en mens gedacht en uitgewisseld werden. Ik glimlachte omdat ik het gevoel had dat ik net als die reislustige kruidnagel nu het beginpunt van het eindpunt had bereikt en oorsprong en patronen begon te zien. Mijn hoofd was nu eindelijk echt stil. Ik laafde me in de rust en activeerde daarna weer de ruimte.

Zijpaden ontwijkend, dacht ik na over de vraag waar ze me in Wilhelminapark 53 mee hadden weggestuurd, achtergelaten. En die ik nergens, zelfs daar niet, zelfs hier niet, kon plaatsen.

Wat als alles wat geluidloos is nooit meer zou spreken? Ik denk het begin van een mogelijk antwoord te hebben. Maar dat is een ander verhaal, dat op een ander moment verteld moet worden.